



**BRAČ U RANOM
SREDNJEM VIJEKU
6. razred**

UPRAVLJANJE I KOMUNALNA VLAST

- **CILJ:** upoznati okolnosti u kojima su živjeli brački stanovnici u ranom srednjem vijeku, razumjeti zakone i njihovu primjenu
- **Materijalne nastavne zadaće:** Povezati teritorij na kojemu su živjeli Bračani u srednjem vijeku sa životnim uvjetima; usporediti te činjenice sa životom u Hrvatskoj i Europi; upoznati način upravljanja i srednjovjekvnu komunalnu vlast na Braču
- Učeničke kompetencije:
 - **1. kompetencija za učenje** (prikupljati informacije o temi iz primarnih i iz sekundarnih izvora; stečeno znanje o srednjovjekovnom načinu života i komunalnoj upravi na Braču primijeniti na situaciju u Hrvatskoj i u Europi.
 - **2. kompetencija za rješavanje problema** (stečeno znanje o komunalnoj upravi primijeniti u stvarnoj životnoj problemskoj situaciji: npr. jedan pučanin je prekršio statut tako što zemlju nije obradio tijekom dvaju uzastopnih razdoblja. Odabрати uloge i prikazati igrokazom tijekom oduzimanja zemlje)
 - **3. socijalne kompetencije** (razumjeti potrebu za donošenjem i poštivanjem pravila u društvenoj zajednici; razumjeti ulogu svakoga pojedinca u zajednici, razumjeti društvene uvjete u kojima se razvija određena zajednica)

(Obvezne) nastavne teme:

- Uspon Hrvatske u ranom srednjem vijeku
- Uspon srednjovjekovne Europe

(doseljenje Hrvata, orijentacija na vremenskoj crti, svakodnevni život i zanimanje ljudi u ranom srednjem vijeku, razvoj gospodarstva i društveni razvoj, nastanak kneževina, teritorijalna uprava, povijesni dokazi (materijalni i nematerijalni); ranoromanički spomenici na Braču i u Hrvatskoj

Istraživanje teme u neposrednoj okolini: **Brač u ranom srednjem vijeku**

TIJEK RADA

1.UVOD

- **Motivacijski razgovor** (Tko su bili prvi stanovnici otoka Brača? Gdje su oni živjeli? (u bračkoj unutrašnjosti, na brdima) Zašto? Tko je živio uz obalu mora? Kada? Jesu li se u novom vijeku razvila naselja uz more? Zašto nisu? Tko je predstavljao prijetnju za otočke primorske stanovnike? Što su oni učinili? Što nam danas svjedoči o životu stanovnika u ranom srednjem vijeku? (ranoromaničke crkvice i kapelice, koje su mnogobrojne, raspoređene na vrhuncima gotovo svih brda) Što nam dokazuju te kapelice? (da su ljudi tu živjeli) Znamo li kako su živjeli? Iz kojih izvora ćemo doznati kako su živjeli srednjovjekovni stanovnici Brača? (proučavanjem uvjeta života u okolini i pisanih izvora).
- Najtemeljitiji pisani izvor je Brački srednjovjekovni statut koji donosi propise po kojima je funkcionirala društvena zajednica.
- Statut se primjenjivao gotovo 700 godina, a mnogi današnji običaji potječu iz običaja utemeljenih u tom statutu. ZATO GA JE KORISNO DOBRO PROUČITI

2. OBRADA NOVIH INFORMACIJA (iz Bračkoga statuta) Najvažnije informacije o komunalnoj upravi

- Sjedište Bračke komune bilo je u Nerežišćima
- Sva vlast pripadala je ne previše bogatom plemstvu.
- Plemstvo i puk nisu bili isti pred zakonom (ni riječ im na sudu nije isto vrijedila)
- Privilegirani položaj plemići su pomno čuvali i pri svakoj promjeni središnje vlasti tražili su da im se potvrdi Statut u kojemu su opisane i utvrđene sve privilegije.

SUSTAV VLADANJA

KOMUNALNI ORGANI

1. KOLEKTIVNI

2. INDIVIDUALNI

VELIKO VIJEĆE

(sastavljeno od svih punoljetnih plemića)

Donosi Statut, bira Kneza, najvažnije dužnosnike i tijela izvršne vlasti.

2. KURIJA

Operativna vlast: knez i 3 sudca

Individualni organi

1. KNEZ (upravlja zajednicom i predstavlja je prema drugim komunama i središnjoj vlasti)

2. SUDCI (donose presude u svim sporovima)

3. Komunalni službenici

3.1. KANCELAR (upravlja budžetom, sastavlja ugovore i opruke)

3.2. KAMERARIJ (vodi pisanu dokumentaciju komune)

3.3. JUSTICIJARIJ (provjerava mjere i utege)

3.4. BUKARIJ (plijeni imovinu u svrhu naplate poreza, obavlja prijenos vlasništva)

Individualni organi

3.5. PRISTAV (konačno presuđuje o činjenicama u sporu)

3.6. ČUVARI (pronalaze prekršitelje, vode ih sudcu ili kažnjavaju prema Statutu)

3.7. STIMADUR (procjenjuje vrijednosti zbog prodaje ili obeštećenja)

3.8. ODVJETNIK (zastupa stranke ili komunu u sporu)

3.9. GASTALDI (glavari sela i zaselaka, namješta ih knez, njega zastupaju i odgovaraju mu)

Individualni organi

3.11. SOPRAKOMIT (Plemić, upravitelj galije).

3.12. IZASLANIK (ad hoc izabrani, zastupali su interese plemstva pred središnjom vlašću)

3. ISTRAŽIVAČKI PROBLEM:

a) Istražiti kako su se srednjovjekovni stanovnici otoka odnosili prema plodnoj zemlji?

(proučivši dijelove Statuta utvrđujemo da u početku nitko nije imao vlasništvo nad zemljom, zemlja je bila komunalna i stanovnici su je dobivali u najam. Zemlju su jako poštovali. Dva puta godišnje trebalo ju je obraditi. Tko to nije učinio dva puta uzastopno, zemlja mu se oduzimala.)

b) Pokazati igrokazom kako je funkcionirala komunalna uprava u slučaju nepoštivanja ugovorne obveze (obrađivanje zemlje u zakupu)

- opisivanje upravnog postupka (otkrivanje prijestupa)
- uključivanje komunalnih organa u rješavanje problema
- suđenje (argumenti optužbe i obrane)
- provođenje sudskog rješenja

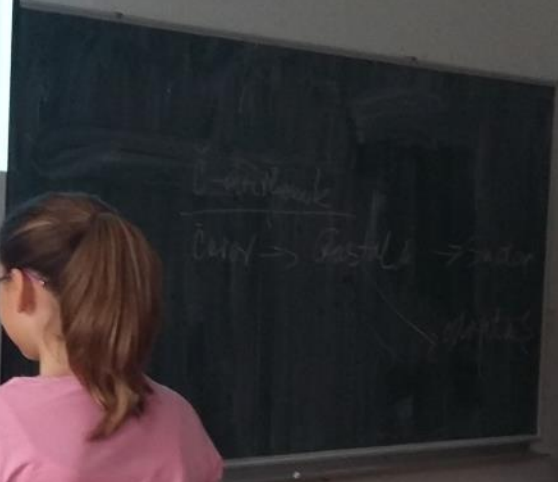
- **Redosljed aktivnosti:**

- 1. utvrditi koje će osobe sudjelovati u igrokazu
- 2. podijeliti uloge među učenicima
- 3. odrediti scenski prostor
- 4. svaki dramski lik mora stvoriti svoju osobnost (sramežljiv, povučen, pomiren sa sudbinom, borben, pošten, površan ...)
- 5. odigrati zamišljene scene (s osobitom pažnjom na tekst optužnice, na argumente koje iznose tužitelj i branitelj)
- 6. Analizirati igrokaz (utvrditi koji su postupci i argumenti likova bili mogući u zadanim okolnostima, što je bilo nelogično ili nemoguće, zašto)
- 7. iskazati dojmove o rješavanju društvenih problema, što je prikazano igrokazom (dojmovi će pokazati jesu li učenici shvatili društvene odnose u srednjovjekovnoj zajednici)

Individualni organi

3.11. SOPRAKOMIT (Plemić ubrađivač) -
Brać je imao svaku obitelj - ratni brod s
mogućim zaplijeni posadom. Kao na
čakav jednoj ukrucovale su se još dva
plemice o njihovim izmjenama. (Galeotti su bili
pučani)

3.12. IZASLANIK (od nos izabrani izaslanici)
zastupali su interese plemstva pred
središnjom vlašću. Troškove njihova
zastupanja i putovanja snosili su svi braćani
(što je puk smatrao nepravdom)







Scenarij učeničke dramatizacije

- Uloge: seljak, čuvar polja, knez, sudac, branitelj, gastaldi (seoski poglavar) kamerarij (komunalni pisar)
- Prizori:
- 1. čuvar polja utvrđuje prijestup (neobrađenu zemlju)
- 2. prijavljuje prijestup knezu
- 3. knez daje nalog sudcu da pokrene sudski postupak
- 4. sudac pismeno prijavljuje seljaka na sud
- 5. seljak traži pomoć od komunalnog odvjetnika
- 6. odvjetnik strasno brani klijenta (argumenti: u prvom razdoblju obrade zemlje nije bio kod kuće, u drugom razdoblju je bio bolestan)
- 7. sudac odbacuje argumentaciju i donosi presudu na štetu seljaka, o tome obavješćuje seoskog poglavara
- 8. gastaldi daje nalog komunalnom pisaru (kamerarij) da novo stanje zavede u knjige

Analiza igrokaza

- Heuristički razgovor:
- Što u igrokazu nije usklađeno s informacijama iz literature? Tko se u ranom srednjem vijeku služio pisanom komunikacijom? Kako su se prenosile javne poruke? Tko je mogao zakupiti zemlju? (pater familias) Tko je obrađivao zemlju? (svi članovi obitelji)
- Zašto odvjetnik nije uspio obraniti klijenta? Je li to mogao učiniti nekim drugim argumentima? Kakav je bio položaj seljaka pred sudom? Je li isti položaj imalo i plemstvo? Zašto?
- Kakav je bio položaj seljaka u srednjovjekovnoj Hrvatskoj? U Europi? Koje su sličnosti, a koje razlike?
- Pisani rad: **Što bi moglo popraviti status seljaka u srednjovjekovnom društvu?**

ZAKLJUČAK

- 1. Radeći na temi učenici su značajno povećali svoju motivaciju za učenje te razvili interes za povijest i kulturu zavičaja
- 2. Razumjeli su razloge zbog kojih su srednjovjekovni stanovnici naselili područje Straževnika (mogućnost obrane teritorija i komunikacije s drugim zajednicama, postojanje vode, zemlje za obradu i pašnjaka za stoku)
- 3. Razumjeli su način organiziranja komunalne zajednice, uloge pojedinih dužnosnika i razloge donošenja statuta.
- 4. Stečeno znanje uspjeli su praktično primijeniti (teorijsko znanje postalo je procesno znanje)
- 5. Procesno znanje mogu primijeniti i na druge istraživačke situacije te zaključivati o povijesnim okolnostima u kojima su živjeli stanovnici Hrvatske i Europe (procesno znanje postaje trajno znanje)
- 6. Učenici su djelotvorno razvijali svoje ključne kompetencije. Traže i da se istraživanje nastavi, što jamči daljnje odgojnoobrazovne uspjehe